

PAPIER (104) *sb m*

papier (54), **papir** (50); papier *FalZioł* (2), *LibMal*, *Diar*, *SienLek*, *RejPosWiecz*³ (8), *BielSat*, *BielSpr*, *Strum* (3), *Oczko*, *SkarŻyw*, *CzechEp*, *GórnRozm*, *BielSjem*, *BielRozm*, *ActReg* (3), *Calep* (5), *GostGospGroch*, *WujNT*, *SarnStat* (4), *CiekPotr*, *GosłCast*, *SkarKazSej*, *KlonFlis* (2); papir *BartBydg* (3), *BielKom*, *RejFig* (3), *RejZwierz*, *Prot*, *HistRzym*, *HistLan*, *RejZwierz* (9), *BudBib*, *BudNT*, *PaprPan* (4), *ModrzBaz*, *GrabowSet*, *PudłDydo*; papier : papir *Murm* (1:2), *BielKron* (4:1), *Mącz* (3:13), *RejAp* (1:4), *KochFr* (2:1).

pa- (80), pã- (6); pã- *BudBib*, *BudNT*, *GórnRozm*, *WujNT* pa- : pã- *BielKron* (3:1), *Mącz* (12:1);
e *pochylone*.

sg *N* *papiér* (20). ◇ *G* *papiéru* (41). ◇ *D* *papirowi* (2). ◇ *A* *papiér* (19). ◇ *I* *papiér(e)m* (8). ◇ *L* *papiérze* (13). ◇ *pl* *N* *papiéry* (1). ◇ [A *papiéry*. ◇ *du* *I* (*cum nm*) *papiéroma*.]

Sł stp brak, *Cn notuje*, *Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

Materiał uzyskany z przeróbki włókien roślinnych, w formie cienkich arkuszy; c(h)arta Murm, BartBydg, Mącz, Modrz, Calep, Vulg, Cn; papyrus JanStat, Cn; chartula Murm (104) : Recisamentum chartulae eyn ftuck papyr Obrzáłki pápyru. Murm 191; BartBydg 129b; FalZioł III 5a [2 r.]; BielKron 452v; Emporetica charta, Pápier którym Krámarze obwiyáya fwe rzeczy Krámárskie. Mącz 103b, 24d, 51b [2 r.], 190b, 203a; SienLek 110v; HistLan B4v; RejZwierz 144v; BudBib b4; Strum C2v [2 r.], C4; Calep 187b, 361b; CiekPotr 61; [Weźmi Belzainu/ á vtrzy go między dwiema pápieromá SienHerb [586²]a].

Wyrażenia: »kramarski papi(e)r« = *emporetica c(h)arta Murm, BartBydg* (2): *Charta emporetica, qua utuntur mercatores ad merces obtegendas, Fenfterpapyr/ wurtzenbrieff papyr. Krámárfki pápyer myálfy. Murm 190; BartBydg 48.*

»trąb(k)a z papi(e)ru« = *chartaceum involucrum, cucullus Murm, BartBydg* (5): *Murm 190; BartBydg 24b; IEłzczę druga náuká/ iáko działáć Race [...]. Nákręc trąbek s pápiéru/ formę vdziáławfzy/ Záwieszuy ie nákońcu ná ftypulek wdzdiáwfy. BielSat N3; dym wthakié wfy wpufzczáć trzebá/ ciepłą wodę na kámięń gorący leiác/ á przez Embotum, álbo trąbę z pápiéru vczyniöná/ wfy pufzczáiac Oczko 14v; BielSjem 39.*

»w papierze zawiniony« (1): *ktemu prędkie nábićie może być/ gdy małz gotowe nábićie w pápierze záwinione/ á tym może prędko nábijáć BielSpr 69v.*

Zestawienie: »regalowy papier« = *karta papieru wielkiego formatu; kalka z lat. charta regalis (cf Mącz 203a) (1): Macrocola Regalowi papier. [...] maiores et longiores chartae, quas nos hodie chartasregias vocamus Calep 626a.*

a. *Zawiniątko papierowe* (1) : *Item zeznała yfch vteyze panyey Sebaftianowey wespółk zmydlem wifchey opiffanym schaffranu węzel wpapyerzą wyła y dala go garłcz kłyżądzu Staniflavovi LibMal 1544/91v; [InwMieszcz 1568 nr 143].*

b. *Służący do pisania, drukowania, rysowania na nim* (73) : *RejFig Cc8, Ee4 [2 r.]; BielKron 447v; bo ftárzi pierwey ná tákowym więzie/ potym ná skórach drzewiánych/ po trzecie ná woskowych tablicách pífáli/ poki yelzczę był pápir nie náleziön. Mącz 276c, 147c, 434d; Lecz niewinni ná świećie dzis nie máią miru/ Przeciw nim káždy píłze/ bo dofyć pápiru. Prot A4v; RejPosWiecz³ 96v [8 r.];*

Y piarż pápiru nie podniefie/ aż łobie pirwey rozmyłli co ná nim piłác ma. *RejZwierc* 22v, A2v, 197 [3 r.]; Opisthographus – Papier z obułtron piłłani. *Calep* [733]b, 599a; *SarnStat* 1158, 1284; *GosłCast* 10.

W porównaniu (1): Y wziąwłzy chleb á wino znáki widome/ iáko goły pápir/ podał zwolennikom łwoim *RejZwierc* 197.

Frazy: »siła by czasu i papieru potrzeba« (1): Bo do mowienia o tych włzytkich rzeczách: siłáby czáfu y pápiru potrzebá *KlonFlis* A2v.

»nie (z)stałoby (a. dostałoby, a. zstanie) (czasu (n)i) papi(e)ru« [szyk zmienny] (12): Bych miał włzytki dzyeie they pániey cnotliwey krolowey Bárbáry piłác [!]/ nie dołtałoby mi czáfu y papieru ná tho *BielKron* 408v; łnadźby y pápiru nie sítáło ktoby chciał wypiłác Máyełtat á wielmoźność Kłiążęciá thego. *RejAp* 8, 33, 42, 113v, 137v; CHcieyciełz łie tu przyłłuchác tych cnych łudzi łpráwie/ Acź ięzyk moy nie powie łnadź włzytkiego práwie. Y piro nie wypiłze tu cnoty káźdego/ Nie sítánie mi pápiru ná łpráwy iednego. *Paprpán* B3, Aa4v, Cc3, Gg; *KochFr* 29; *BielRozm* 5.

Zwroty: *pogard*. »na papiř mazać« = *писаć* (1): Lecź náłzy mili księźa Kolleijaći wołá ledá co ná łwoię wieczną háńbę ná papiř mázác/ niźłię czego dobre⁸⁰ od Kácerzow [...] náuczyc. *BudNT przedm* c3.

»rękę do papieru przyłóżyć« = *zacząć pisać* (1): tożem teź iuź y ia piro do ręki wźiáł. Y iákom łkoro rękę do pápiru przyłóżył/ przyłzłymi naprzod ná pámieć ty trzy łentencie piłmá ś. *CzechEp* *3.

»na papi(e)rze spisać, napisany« = *scribere in papyri* *JanStat* [szyk zmienny] (1:1): *RejZwierc* 197; Który dekret náłz [...] oznáymuiemy ráđá náłzą vpomináiąc: áby dla otrzymánia y záchowania łpráwiedliwości/ álbo té práwá przyięli álbo ná kłztałt tych/ łwé niechay łpiłzą ná pápiérze *SarnStat* 60.

»na papier wejć« = *zostać spisany* (1): ále iáko co v przełzłych Krolow vprołzono/ y w przywiley włóžono/ ták zásię z przywileiow ná papiř/ y w Druk to wełzłó. *GórnRozm* E2.

Wyrażenia: »goły, niepisany, prozny papi(e)r« [w tym: *niepisany, goły* (1)] = *rauca charta* *Mqcz*; *charta pura* *Cn* [szyk 3:1] (3:1:1): *Raucae chartae*, *Niepiłány pápir*/ goły ná kłórim yełzce nić nie piłano. *Mqcz* 347d; *RejZwierc* 197; *KochFr* 64; Więć/ iełłże kto nádeń w tym więcey rozumie/ Ma tu y prozny papiř/ niech piłze co vmie. *GosłGospGroch kt*.

»karta papi(e)ru« = *pagina, scheda* *Mqcz* [szyk 3:1] (4): *BielKom* A4v; Támże wzyąwłzy kártę pápiru/ vczyńił zapis małżeńłtwá *BielKron* 97v; *Mqcz* 272d, 371c.

peryfr. »papier w klauzurach« = *ksiąźka* (1): *KlonFlis* H5 cf »papier w sznurach«. /

peryfr. »papier w sznurach« = *ksiąźka* (1): Mieyże się dobrze Flięsie y Sterniku/ Rotmánie/ Szyprze/ y ty czytelnik[u]. [...] Bąđź bráćie łáłkaw/ á ia záwłze z tobą Snadź y po łmierci/ iefli nie ołobą Popłynę/ tedy ná pápiérze w łznurách/ Abo w klauzurách. *KlonFlis* H5.

Szeregi: »papi(e)r i (a) czernidłó (a. inkaust)« (2): Gdy tedy Alełłzy [...] vbaczył że łie przyblizáł koniec żywotá ie⁸⁰/ prołłł áby mu dano pápiru á inkaufu/ á gdy mu dano tedy wnetki żywot łwoy nápiłáł. *HistRzym* 124v; *SkarŻyw* 364.

»papier a kałamarz« (1): gdy ocucił niemowił nic/ iedno kazał łobie dáć pápiru á kałámarza/ napiłáł dwanáście [!] meźow ktorzy máią rzecz połpolitą łpráwować *BielKron* 214v.

»karta, (a, to jest) papir« [szyk 2:1] (3): Papyrus, [...] Nieyáki wiąz Aegypcki którego miałto karty á pápiru vžíwáli ltárzy *Mqcz* 276c, 51a, 276c.

»papier albo (i) pargamin« = *pergamen et papyrus JanStat* [szyk 2:1] (3): Scheda, Skóra z drzewá á zwłázczá z brzozowego których przed czáły miałto pápiéru álbo też párgáminu vžíwano. *Mqcz* 371c, 371c; *SarnStat* 563.

»papir i piorko« (1): A by chciał o tim pílmá przywodzić iáko nigdj nie ielt ználezion fáłsz w vćciech iego/ łnadźby y pápiru y piorká nie sítáło *RejAp* 42.

Przen: Tekst napisany na papierze (12) :

a) *Książka, utwór literacki* (3) : *RejZwierz* 104; (*nagł*) Ná fwoie xięgi. (–) Nledbáią moię pápiéry O przewaźné bohátéry *KochFr* 3; *GrabowSet* Y2v.

b) *Dokument* (6) : Iuźby vřtáły ony nie wierne zapify/ ony niepoćciwe cyrográphy/ ná ktorych więczy wierzymy kęfu pápirowi á kęfu wołkowi niżli cznocie á poćciwości fwoiey *RejZwierz* 96; *ModrzBaz* 106; *ActReg* 30, 124; *SkarKazSej* 699a.

Szereg: »papier albo pargamin« (1): gdyż wszystkie swobody nasze należą na wierze krolow IchM, ktorej pewnie dufamy, a tego dufność papierem albo pargaminem a woskiem pod pieczęcią koronną nam potwierdzają *Diar* 73.

c) *List* (3) : Przypadło też y to, ze nim się pierwszemu pisaniu [...] efekt stał, tym drugie pisanie nastąpiło, razem tedy acz dla pewnych względów na iednym papierze, przydzie mi odpisac. *ActReg* 127; *PudłDydo* B2.

Szereg: »papier i inkaust« (1): *WujNT* 2.Ioann 12 cf *Wyrażenie przyimkowe*.

Wyrażenie przyimkowe: »przez papier« = *listownie* (1): Máiąc wam wiele piłác; niechciałem przez papier y inkaust [*per chartam et atramentum*]: ábowiem łpodźiewam łię przybyć do was/ y mowić z wámi vřtnie *WujNT* 2.Ioann 12.